

Fylkesstyret:

Namn	Verv	Oppmøte	Mobil	E-post
Inge Martin Karlsvik, 6490 Eide	Leder	Møtt	95264979	inge.karlsvik@stayon.no
Gunnhild Overvoll, 6200 Stranda	Nestleder	Møtt	97164856	gunnhildovervoll@hotmail.com
Anne Katrine Jensen, 6638 Osmarka	Styremedlem	Møtt	90156039	anne.katrine@hansgarden.no
Petter Melchior, 6214 Norddal	Styremedlem	Møtt	92283477	petter.melchior@gmail.com
Odd Helge Gangstad, 6475 Midsund	Styremedlem	Forfall	40287112	odd.gangstad@gmail.com
Oddvar Mikkelsen 6640 Kvanne	1. vara	Møtt	41460565	om@orkla.norgesfor.no
Vegard Smenes, Kårvåg, 6530 Averøy	2. vara	Møtt	99786830	vsmenes@gmail.com
Merete Bolme, 6613 Gjøra	Nestleder BKL	Forfall	90967963	mebo@live.no
Edvard Bele Sæterbø, 6650 Surnadal	Fylkesleder BU	Forfall	95524840	edvardbele@msn.com
Til orientering:				
Tore Våde, 6110 Austefjorden	2. vara		91689336	tore.vade@tussa.com
Sekretariatet		Tlf. arb		
Arnar Lyche	Møtt org.-sjef	41418871	41418871	arnar.lyche@bondelaget.no
Arild Erlien	Møtt rådgiver	99726399	99726399	arild.erlien@bondelaget.no
Atle Frantzen	førstekonsulent	90954787	95245900	atle.frantzen@bondelaget.no
Rose Bergslid	Møtt til sak 33 og 34 rådgiver	93003808	93003808	rose.bergslid@bondelaget.no
Per Eldar Nakken	prosjektleder	92093402	92093402	per.eldar.nakken@bondelaget.no

Protokoll fra styremøte i M&R Bondelag
fredag 2. oktober 2015 kl. 10.30 – 15.30
på Felleskjøpets møterom, Fannestrandvn 63, Molde

Faste saker for styret i Møre og Romsdal Bondelag:

1/2015 Godkjenning av sakliste

Nye saker: Grønn forskning, HV-11, TTIP, trafikk og traktor

Vedtak: Innkalling og sakliste godkjent

2/2015 Godkjenning av protokoll fra styremøte 9. september 2015

Vedlegg: Protokoll var tidligere utsendt for godkjenning.

3/2015 Medlemsutvikling og medlemsverving

Vedlegg: Medlemsstatistikk pr 28. september 2015

Medlemstal 31/12-13: 3.334 Medlemstal pr. 31/12-2014: 3.323

Medlemstall 01.01.2015: 3.308 Medlemstall 26.05.2015: **3.255**

Endring hittil i 2015: **- 53** Nyinnmeldte hittil i 2015: **74**

Det ble drøftet i styret:

Årsak til utmelding, hvem som melder seg ut, organisasjonsprosent.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: PB 2047 Moldegård 6402 Molde	Besøksadresse: Fannestrandveien 63. Molde	Telefon: 71 20 28 90	Mobil: 41 41 88 71	E-postadresse: More.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet:
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA			www.bondelaget.no/moreogromsdal

4/2015 **Referat fra møter og arrangementer (siden siste styremøte)****15. - 16. september: Kurs for nye fylkestillitsvalgte i Norges Bondelag, Oslo.**

Oddvar Mikkelsen deltok fra M&R Bondelag. Temaene er styrearbeid, politisk kontaktarbeid, kommunikasjonsjobbing og en dose landbrukspolitikk.

Skriftlig rapport fra Oddvar: Greit kurs i Bondelagets lokaler i Oslo 15. og 16. Det var 14 deltagere fra 9 fylker. Særlig Brita Skalleruds gjennomgang av jordbruksforhandlingene og kurset i møteledelse var interessant. Vi hadde bl.a rollespill om et styremøte der løsdriftskravet 2024 skulle diskuteres.

16. september: Orientering til Miljøutvalget i fylkeskommunen. Inge Martin Karlsvik

Miljøutvalget i M&R Fylkeskommune hadde møte i Fræna 16. september, som en del av disse møtene har de orienteringer om utvalgte tema som er relevant for utvalget. Under dette møte ønsket de en orientering om miljø og landbruket.

På møtet ble Bondelagets klimarapport presentert.

18. september: Grønn Forskning, kva no?, Møte på Fylkeshuset, Molde.

Fra Bondelaget: Inge Martin Karlsvik, Gunnhild Overvoll, Arnar Lyche

Eit uformelt møte for å førebu møtet i Midtnorsk samarbeidsråd mellom anna om dette tema i Trøndelag 30. september. Viktig at vi i Møre og Romsdal møtest og saman ser på korleis vi best kan nytte erfaringar frå Grøn forskning og kanskje Kompetanseløft Trøndersk Landbruk til det beste for landbruksnæringa i Møre og Romsdal.

Prosjekta Grønn Forskning og Kompetanseløft Trøndersk Landbruk avsluttes og det ligger mye godt arbeid og kompetanse i disse prosjektene som bør tas vidare.

Mål med vidare arbeid:

Plukke ut arbeidsmetodikk fra begge prosjektene som har fungert, har kryssende interesse og som kan og bør bidra til å videreutvikle landbrukets kompetansesystem. Gjennom langsiktig og målrettet arbeid bidra til å utvikle kompetanse og etterspørre kompetanse som øker konkurransekraften til Midtnorsk landbruk.

Arbeidsmetodikk som har fungert godt er:

- Næringsgruppene- innspillseminar – prosjektverksted
- FoU-nettverk
- Erfaringsgruppene - mentor
- Formidlingsprosjektet i GF
- Kompetansekafeene
- Rådgivernetttverk

22. september: Ledersamling i Norges Bondelag, Hurdalsjøen. Inge Martin Karlsvik**23.-24. september: Lederkonferanse Norges Bondelag, Hurdalsjøen. Karlsvik, Lyche.****30. september: Midtnorsk Samarbeidsråd, Stjørdal. Gunhild Overvoll, Arnar Lyche.**

Drøfting av regionalt arbeid for kompetanse og forskning i landbruket.

De senere årene har flere tiltak blitt gjennomført for å styrke kompetanse, forskning og innovasjon med utgangspunkt i det midtnorske landbruket, herunder Fylkesvise landbruksmeldinger, VRI Trøndelag, Grønn forskning i Midt-Norge, Kompetanseløft trøndersk landbruk og Landbruk21 Trøndelag.

De bondestyrte prosjektene Grønn forskning i Midt-Norge og Kompetanseløft trøndersk landbruk går nå mot slutten. Vi ønsker diskusjon og råd til hvordan samarbeidsrådet skal forholde seg til disse temaene framover. Er det et behov for felles (og regionalt) arbeid for kompetanse og forskning? Hvilken geografi bør vidare samarbeid favne? Hvilken rolle bør Midtnorsk Samarbeidsråd ta?

Møtet i september var rettet mot innspill og diskusjoner. Tematikken bearbeides gjennom høsten og tas opp igjen i mer konkluderende former på Midtnorsk Samarbeidsråd sitt årsmøte i januar 2016.

Det ble drøftet i styret:

- Ønske fra Møre og Romsdal om at prosjektet Grønn forskning fortsetter.
- Leverandørnæringa burde vært involvert mer i prosjektet.
- Viktig at prosjektet legger vekt på brukermedvirkning.
- Bør ha egen styresak i M&R Bondelag hvordan vi ønsker å videreføre arbeidet med forskning i Møre og Romsdal.
- Hvordan rette forskninga mot det som trengs? Dobbeltarbeid? Hva treng bonden kunnskap om?
- Forsking for forskinga sin del?
- Revidere landbruksmeldinga for Møre og Romsdal, og da ta opp evaluering av forskning og utvikling her.

1.oktober – styremøte i Matfestivalen, Ålesund, Anne Katrine Jensen

Oppsummering av årets festival og strategi for kommende år.

Styret i Matfestivalen har planlagt møte med alle aksjonærene.

I tillegg vil Bondelaget ha møte med daglig leder.

Dato/Månad	Tiltak/Arrangement	Stad	Deltakarar/Ansvarlege
2. oktober	Fylkesstyremøte		Styret
Sept/okt	Mediakurs		Lokallagene
Oktober	Temadag Eigarskifte		
Oktober	Info-møter om Inn på Tunet		
Innan 31. okt	Årsmøter i lokallaga		Medlemmene/lokallaga
4. november	Fylkesstyremøte		
12.-13. nov	Bondestevne/leiarmøte M&R Bondelag	Stjørdal	Lokallagsstyra og fylkeslag
18.-20. nov	Skattekurs. Temakurs	Kristiansund	Samarb. rekneskapskontor
20. nov	Søknad Aktivt Lokallagsmidlar		Lokallaga
8.-9. desember	Fylkesstyremøte		Styret
2016: Januar	Fylkesstyremøte		Styret
Januar	Samling unge nye bønder		
Jan	Frist for lokallaga forslag til valnemnda		
jan / feb.	Møte i valnemnda		
ca. 1. feb	Lokallaga frist sende inn saker fylkesårsmøte		
Feb	Fylkesstyremøte (årsmeld/rekneskap)		Styret
Feb	Lokallaga frist uttale jordbruksavtala		
1. mars	Kontingentforfall		
Mars	Fylkesstyremøte (handsame jordbr.avtala)		Styret og samvirkerepr
4. mars	Landbrukskonferanse	Alexandra, Molde	Landbruksinteresserte
4.-5. mars	Årsmøte M&R Bondelag	Alexandra, Molde	Lokallaga, fylkeslaget

Vedr styremøter:

- Tidligere fastsatte styremøte 3. november er **flyttet til onsdag 4. november.**

Mediakurs ble etterlyst av styret. Vurdere ett kurs på Sunnmøre og ett på Nordmøre.

Hverdag eller lørdag? Holde kurset etter årsmøterunden i november. Drøfte opplegget på neste styremøte.

6/2015 Representasjon, invitasjon og planlegging av nye møter og arrangement

15. oktober: Konferanse "Ikke en bonde å miste – om Ulykker og arbeidsevne i landbruket", Stjørdal. Atle Fratzen

Konferansen er rettet mot landbruket: bønder, tillitsvalgte, rådgivere/ ansatte i organisasjoner og representanter fra forvaltningen.

Konferansen gir en oppsummering av de funn/resultater som er gjort i forskningsprosjektet "Ulykker i landbruket".

Konferansen er rettet mot praktikere og med språk og forslag rettet inn mot praksis for å være til nytte for bønder, rådgivere (organisasjoner), myndighetene og deres veiledning eller kontakt med bønder/ næring.

16. oktober: Fræna-konferanse, Bud Museum, Anne Katrine Jensen melder seg på.

Tema for årets konferanse: Reiselivseventyret – mat og opplevelser

Oktober/november - lørdag: Temadag eigarskifte. Holdes i Molde

Etter samme mal som tidligere år med samarbeidsadvokat Ole Holuder Rødstøl som kursholder. Planlegging i gang, invitasjoner sendes ut i september når Rødstøl har avklart dato.

2.-3. november: Nasjonal Inn på tunet-konferanse i Stavanger, Gunnhild Overvoll

Tema i år er utsatte barn og unge og hvordan landbruket og kontakt med natur kan gi mestring og helsegevinst.

12.-13. november: "Levende Landbruk – Midtnorsk landbrukskonferanse"

Vedlegg: Program for dag 1 og info om fagkursene.

Holdes på Scandic Hell i Stjørdal.

Oppmøte 12. november kl. 10.30, møtestart kl. 11. 30. Avlutning 13. november kl 15.00.

Organisasjoner: Bondelaga i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal, Tine, Nortura, Felleskjøpet, Landbruksrådgivninga, SNS Nordenfjeldske.

Inge Martin Karlsvik med i styringsgruppa.

Dag 1 skal være felles for alle organisasjonene (temakonferanse)

Dag 2 separate møter (ledermøter) i organisasjonene og/eller fagkurs.

M&R Bondelag har ledermøte 2015 med Bondelagene i Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Program for ledermøtet i Bondelagene fredag 13. november er ikke ferdig.

Bondestevnet har skiftet navn til "Levende Landbruk – Midtnorsk landbrukskonferanse".

- 1.oktober Endelig påmelding – antall (fylkeskontoret beregner ca 50 personer fra M&R)
- 1.oktober: Innbetaling forskuttering hotellkostnader.
- 25. oktober: Navnelister fra hver organisasjon skal være klar.

Fylkestyret til orientering:

- Innkalling til ledermøtet ble sendt lokallagene i lokallagsbrev 10. september med påmeldingsfrist 20. oktober.
- Informasjon om reisemåte, påmeldingsskjema, program m.m. sendt i brev til lokallagsledere samt e-post til alle tillitsvalgte i lokallagene 2. oktober.
- Tillitsvalgte i lokale Bondelag i Møre og Romsdal som blir invitert til temakonferanse torsdag 12. nov og ledermøtet fredag 13. nov kl. 09.00-15.00, får dekket kostnader av M&R Bondelag. NB – vi dekker ikke kostnader dersom deltaker fra M&R deltar på et av fagkursene.
- Reisemåter:
TINE-buss fra Molde fergekai kl. 06.15 via Gjemnes, Halså, Vinjeøra.
Bil fra Romsdal og Nordmøre (de som ikke kan ta Tine-bussen)
Alle fra Sunnmøre får dekket flybillett T/R. (Alle må bestille flybilletten selv).
Fylkeslaget dekker hotellovernatting fra onsdag til torsdag for deltakere fra Sunnmøre dersom en tar buss, tog eller annen billig reisemåte onsdag ettermiddag/kveld.

16. november: Kurs for valgkomiteene, Birgit Oline Kjerstad

Norges Bondelag inviterer en fra hvert fylke til samling i Landbrukets Hus i Oslo.

Leder av M&R Bondelags valgkomite, Bente Bjerkeset Solenes, har ikke anledning til å delta på kurset. Forespørselen er derfor sendt videre til nestleder Birgit O. Kjerstad.

18. november: Temakurs for regnskapskontor

Det årlige temakurset for samarbeidende regnskapskontor og medlemmer i Økonomiforbundet holdes i forkant av skattekurset. I år holdes det et kurs: Klar for tilsyn med ny GRFS. Kurset holdes på Quality Hotell Grand i Kristiansund onsdag 18. november kl. 10.00-17.00. Kursvert fra M&R Bondelag Arild Erlien.

18.-19. november: Skattekurs for regnskapskontor

Bondelagets årlige skattekurs arrangeres eksklusivt for ansatte på Bondelagets samarbeidende regnskapskontor. Kurset holdes i år på Quality Hotell Grand i Kristiansund torsdag 19. november og fredag 20. november. Forelesere fra Bondelagets Servicekontor AS er advokat Svein Aalling og rådgiver Pål Kristian Ormstad Skattekurset har som målsetting å gi en bred gjennomgang av relevante skatte- og avgiftsfaglige nyheter slik at regnskapsfører er faglig oppdatert til det kommende årsoppgjøret. Kursvert fra M&R Bondelag Arild Erlien.

24. og 25. november: Rekrutteringsmøter Inn på Tunet – Surnadal og Giske

Vedlegg: Program, som er sendt ut 25. september.

Møre og Romsdal Bondelag arrangerer i samarbeid med Tilbydarnettverket for IPT i fylket og Fylkesmannen rekrutterings- og informasjonsmøter om Inn på tunet (IPT).

Tirsdag 24. november kl 11.30 – 15.00. Oppistua Øye, v/Solveig Haglund, Skei, Surnadal.

Onsdag 25. november kl 11.00 – 15.00. Linda Og Karl Arne Austnes, Støbakkvik Gard, Godøya Gratis. Inga deltakaravgift. Påmelding begge stader innan 20. november

Inn på tunet (IPT) handlar om at godkjende gardar har tilbud som gir meistring, utvikling og trivsel med utgangspunkt i garden, livet og arbeidet der. Viktigaste brukarar er barn og unge, menneske med rusproblem, funksjonshemma og eldre. Kommunen er den vanlegaste oppdragsgjevaren.

Det er ønske om å rekruttere fleire gardar som kan tilby IPT-tenester. Møtene har som formål å informere meir om IPT og å vere ein møteplass mellom etablerte IPT-tilbydarar og interesserte som i framtida kan utvikle gode tilbud, samt andre som er engasjert på området.

Innledere felles begge møter: Gunnhild Overvoll møteleder.

- Muligheter og utfordringar for IPT-bonden, v/ **Hege Lindstrøm**, IPT-utvalet, Norges Bondelag.
- Godkjenningsordning og kvalitetssystem, v/**Sigmund Moen Trønsdal**, HMS-rådgjevar, Norsk Landbruksrådgjeving HMS.
- Aktuelle tilbud frå Innovasjon Norge for gardar/vertskap som vurderer å satsa på Inn på tunet, v/**Bjarne Øygaard**, Innovasjon Norge.
- Arbeidet med IPT hos Fylkesmannens landbruksavdeling, v/**Aud Lindset Drågen**, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, landbruksavdelinga.

Surnadal:

- Presentasjon av Oppistua Øye og Tilbydarnettverket i Møre og Romsdal, v/**Solveig Haglund**, IPT-tilbydar. Enkel omvisning.
- Oppfølging av interesserte/framtidige IPT – bønder, v/**Solveig Haglund** og **Aud Drågen Lindset**.

Giske:

- Presentasjon av tilbudet til **Linda og Karl Arne Austnes**, Godøya. Enkel befarung / omvisning.
- Tilbydarnettverket i Møre og Romsdal og oppfølging av interesserte/framtidige IPT – bønder, v/**Linda Alnes Optun**, Tilbydarnettverket for IPT i Møre og Romsdal og **Aud Lindset Drågen**.

18. november: Møte med Vestlandsfylkene, Bergen.

Fylkesleder Inge Martin Karlsvik har tatt initiativ til et møte mellom Arbeidsutvalgene i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Bakgrunn for initiativet er at M&R Bondelag har samarbeidet godt med Trøndelags-fylkene, bl.a. gjennom Samarbeidsrådet for Midt-Norge, gjennom mange år. Vi ser oss tjent med å drøfte et tilsvarende samarbeid med Bondelagene i Vestlandsfylkene.

29.-30. januar - Samling unge bønder, Håholmen

Holdes sammen med TINE, Felleskjøpet og Nortura. Håholmen er bestilt.

8/2015 Andre saker

8. 1. Saker frå Bygdekvinnelaget:

8.2. Saker frå Bygdeungdomslaget

Vedlegg: Informasjonspakke - skriv delt ut på møtet

På styremøtet 9. september orienterte fylkesleder i M&R Bygdeungdomslag, Edvard Bele Sæterbø, om oppstart av nye lokallag i fylket, og om Bondelaget kunne ta opp dette i årsmøterunden nå i oktober. Han hadde oversendt en PowerPoint-presentasjon og en informasjonspakke som kan brukes.

PowerPoint-presentasjonen er sendt vidare på e-post til fylkesstyrets medlemmer, og kan taes inn blant plansjene som skal brukas i årsmøterunden.

8.3. Orienteringssak om landbruksrådgivinga og NLR Sunnmøre

Vedlegg: Artikkel i Bondevennen 25. september:

Nestleiar i M&R Bondelag, Gunnhild Overvoll, seier i eit intervju med bladet "Bondevennen" at ho gjerne skulle sett at fylket Møre og Romsdal kunne samle seg under ei rettleiingsteneste. Fylkesmannen oppmodar bøndene sine organisasjonar til å samarbeide betre lokalt og regionalt. I dag har fylket Møre og Romsdal to rettleiingstilbod for bønder. Norsk Landbruksrådgiving Sunnmøre (NLR Sunnmøre) og Landbruk Nord Vest.

– Me i bondelaget kunne tenke oss at dei to rettleiingstenestene i fylket slo seg saman, seier Gunnhild Overvoll. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) står framom ei omorganisering, talet på einingar skal reduserast over heile landet. I staden for at NLR Sunnmøre slår seg saman med NLR Sogn og Fjordane og NLR Hordaland, kunne nestleieren i Bondelaget tenke seg å få ei felles rettleiingsteneste for fylket.

– Fylket vårt har vore mykje delt. NLR si omlegging er kanskje med på å dele fylket endå meir, seier Overvoll, og legg til: – Eg ynskjer å reise ein debatt kring organiseringa av rettleiingstenestene for bøndene i Møre og Romsdal.

Overvoll og styret i Bondelaget fryktar rettleiingstilbodet vil bli dårlegare om NLR skal samarbeide med andre fylker om rettleiinga.

– NLR Sunnmøre skal ikkje velje mellom Vestlandet og Trøndelag, men mellom Vestlandet og Møre og Romsdal. Møre og Romsdal har alltid vore trekt mellom Vestlandet og Trøndelag, og må ha godt samarbeid begge vegar, seier Overvoll.

I Bondevennen er det også intervju om saka med dagleg leiar i NRL Sunnmøre, Olav Martin Synnes, assisterande landbruksdirektør Ottar Longva og dagleg leiar i Landbruk Nord-vest, Rune Sjøholm.

Nestleder Gunnhild Overvoll orienterte om saka på styremøtet.

Dette ble tatt opp i styret.

Ha fokus på å samle hele Møre og Romsdal.

Bønder på Sunnmøre har stort info-behov om saka.

Bondelaget bør snarest ta initiativ til et møte på Sunnmøre. Gunnhild Overvoll tar kontakt med aktuelle personer.

8.4. Kommune- og fylkestingsvalget - oppsummering

Vedlegg: Valgresultat i kommunene.

Viser også til vedtak i SAK 29/2015 på styremøtet 9. september om Prioriterte saker og oppfølging av valget.

Litt mer oppsummering etter valget:

- Ved kommune- og fylkestingsvalget 14. september gjorde Arbeiderpartiet og Senterpartiet gode valg i mange kommuner, og kom styrket ut i kommunestyrene og ved ordfører / vara-ordfører-valgene.

- Ap får 13 ordførere (+7): (Aukra, Averøy, Kristiansund, Sandøy, Smøla, Stordal, Sula, Sunndal, Surnadal, Tingvoll, Volda, Ørskog, Ålesund).
- Sp får 12 ordførere (+5): (Aure, Fræna, Gjemnes, Halså, Haram, Midsund, Norddal, Rindal, Stranda, Sykkylven, Vestnes, Ørsta).
- Høyre får 7 ordførere (-8): (Eide, Herøy, Molde, Nesset, Rauma, Sande, Skodje).
- Frp 1 ordfører (-3): (Ulstein)
- KrF får 1 ordfører (-3): (Giske)
- V får 1 ordfører (+1): (Vanylven)
- Upolitisk 1 ordfører (+1): (Hareid)
- Høyre og Frp har mistet ordførermakta i 11 kommuner.
- Totalt ny ordfører i 23 kommuner og gjenvalgt ordfører i 13 kommuner.
- Betydelig flere rød-grønne allianser som er inngått ved ordfører/varaordfører-avtalene, og betydelig færre (KrF)/H/Frp-allianser i kommunene.
- Miljøpartiet De Grønne kommet inn i 9 av 36 kommunestyre.
- Flere inngåtte samarbeidsavtaler og/eller kommentarer fra politikere etter inngåtte samarbeidsavtaler som kan tyde på sterkere fokus på landbruket sine interesser.
F.eks i Fræna har samarbeidspartiene Sp, Ap, SV og Venstre formulert skriftelig om **tema Landbruk/jordvern**: Fræna skal ha et sterkt og framtidretta landbruk. Kommunen skal ha en egen plan for jordvern
- Styremedlem i M&R Bondelag, Odd Helge Gangstad (Sp) ny ordfører i Midsund kommune.
- Tidligere fylkesleder i M&R Bondelag, Knut Sjømæling (Sp), ny ordfører i Gjemnes.
- Tidligere fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Gunnar Waagen gjorde et godt valg som KrF's ordførerkandidat i Tingvoll, men blir ikke ordfører ved konstitueringen.
- Årsmøteordstyrer i Norges Bondelag og tidligere fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Arne Magnis Aasen (KrF) innvalgt i Tingvoll kommunestyre.
- Tidligere fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Guttorm Kjelsvik (Sp) gjenvalgt til kommunestyret i Vestnes.
- Flere ledere og tillitsvalgte i lokale Bondelag, og mange bønder valgt inn i kommunestyrene.

Fylkestinget:

Konstituering av fylkestinget skjer på samling i Geiranger 12.-13. oktober.

De 47 mandatene i det nye fylkestinget 2015-2019 fikk slik fordeling:

Ap 12 (0), H 9 (-2), Frp 6 (-2), Sp 5 (+1), KrF 4 (0), Nordmørslista 4 (+4), V 3 (-1), Sv 1 (0), MDG 1 (+1), Sunnmørslista 1 (-2), Uavhengig valgliste Sunnmøre 1 (+1).

Jon Aasen (Ap, Vanylven, blir gjenvalgt som fylkesordfører, og Gunn Berit Gjerde (V), Hareid, som fylkesvaraordfører.

Ved konstituering er det inngått samarbeidsavtale mellom Ap, V, Sp, SV Nordmørslista, Miljøpartiet De Grønne og Uavhengig valgliste for Sunnmøre.

8.5 – Orienteringssak – forslag om nedleggelse av HV-11 på Åndalsnes

Forsvarssjefen la 1. oktober fram forslag til Regjeringen om å legge ned heimevernsleiren på Setnesmoen i Rauma. Setnesmoen er senter for Møre og Fjordane Heimevernsdistrikt nr. 11, og har mannskaper fra Aure i nord til ytterste i Sognefjorden i sør.

Både fylkesleder og fylkeskontoret har fått henvendelser og oppfordring om at Bondelaget bør engasjerer seg i saken om HV-11.

Både NHO, Fylkesmann Lodve Solholm, politikere og ordførere har alt vært ute i media.

Dette ble tatt opp i styret: Fylkesleder skriver leserinnlegg om saka.

8.6 Aktuelle saker til neste styremøte:

Kompetanseløft Trøndelag. Hvordan videreføre arbeidet med forskning i Møre og Romsdal.

TTIP

SAK 33/2015: Løsdriftskravet 2024 – høringsnotat til fylkeslaga**Vedtak:**

1. Dato for krav om løsdrift fjernes, og det blir tillatt å drive videre i eksisterende båsfjøs. Det kan eventuelt innføres krav om regelmessig lufting tilsvarende det som gjelder i økologisk melkeproduksjon.
2. Det bør avsettes nødvendige ressurser til et forskningsprosjekt som ser på om det er forskjell i dyrevelferden mellom båsfjøs og løsdrift.

Saksutredning:

Saksbehandler: Rose Bergslid

Vedlegg: Høringsnotat datert 24. august (utsendt til styremøtet 9. september)

Fylkeskontoret mottok 27. august høringsnotatet fra Norges Bondelag.

Høringsfrist for fylkeslaga er 15. november.

Høringsnotatet er lagt opp som en konsekvensutredning basert på ulike alternativer for fjøs- og avdråttutvikling. Norges Bondelag ønsker en bred høring av temaet i organisasjonen. Med bakgrunn i konsekvensutredningen bes det om innspill til mulige løsninger på hvilke forhold som må vektlegges for at vi skal opprettholde produksjonsfordelingen i melkeproduksjonen, i, og etter omleggingsfasen.

På styremøtet i Møre og Romsdal Bondelag 9. september 2015 var det en foreløpig gjennomgang av høringsnotatet, og drøfting av innspill og synspunkter som administrasjonen tok med i utarbeiding av forslag til uttale.

Prosessen:

- Vedlagte forslag til vedtak og saksframlegget drøftes på styremøte 2. oktober.
- Dette sendes på høring i lokallaga, som blir bedt om å komme med innspill innen 25. oktober
- Saka legges fram på nytt til styremøtet 4. november, der kommentarene fra lokallaga er tatt med, og med et eventuelt justert forslag til vedtak.
- Før neste styremøte 4. november vil M&R Bondelag ta kontakt med Bondelag i andre fylker for støtte av uttale til Norges Bondelag.

Bakgrunn

Styret i Møre og Romsdal bondelag mener at god dyrevelferd skal ha høyeste prioritet ved all hold av husdyr. Løsdrift er en god oppstillingsform for melkekyr, men etter en samlet vurdering av flere faktorer mener vi at et absolutt krav til løsdrift for alle melkeprodusenter ikke er det beste alternativet. Under presenteres seks begrunnelser for vårt vedtak

1. Dyrevelferd

Bakgrunn for løsdriftskravet er hensynet til god dyrevelferd. Tanken bak løsdrift er at kua selv skal bevege seg fritt mellom vann, mat og hvile (og melking i robotfjøs).

I rapporten ”Dyrevelferd hos storfe i automatiserte løsdriftsfjøs” (2013) presenteres resultater fra en studie av blant annet adferd, reinhet og helse i overgangen fra båsfjøs til løsdrift. Resultatene fra studien viste at overgang fra båsfjøs til fullt automatisert løsdriftsfjøs, ikke uventet, var en påkjenning for kyr. I tillegg så forskerne på dyrevelferden hos dyrene flere måneder etter innflyttinga - etter at dyra hadde fått mulighet til å justere seg til nytt fjøs og nye rutiner. Under presenteres noen av punktene som kom fram i rapporten:

- Andelen kyr med skitten bakpart og skitne bein økte etter overgangen til løsdrift. I båsfjøs er det lettere å holde underlaget tørt og reint.

- Hos kyr i liggebås ble ofte halen liggende i skrapearealet. Dette førte til at kyrne ble skitne på ryggen da de slo med halen.
- Tilgang til mykt liggeareal samt kontinuerlig tilgang til fôr ga mindre slitasje på framknærne i løsdrift enn i bås-fjøs, men etter 22 uker i løsdrift fikk nesten 30 % av kyrne anmerkning for hovne og hårløse områder på bakbein/haser og over 20 % hadde sår på hasene. Dette kan skyldes at bakbeina blir liggende på kanten av liggebåsen.
- Etter 22 uker var 4 % av kyrne i studien halt. Nesten 90 % av kyrne fikk anmerkning for skitne og våte klauver 22 uker etter flytting. En studie fra Sogestad et al. (2005a) har vist at melkekyr i løsdriftsfjøs har høyere risiko for å utvikle klauvlidelser enn kyr på bås. En klauvhelsekartlegging utført av Fjeldaas et al. (2001) i norske løsdriftsfjøs fant i tillegg at kyr som gikk på tett betonggulv hadde signifikant større risiko for å utvikle bla. hornforråtnelse og hudbetennelse på bakbein enn kyr som gikk på betongspalter, gummi – eller kombigulv.
- Engstelige kyr med lav rang ble innimellom liggende mange timer i ventearealet foran melkeroboten, uten tilgang på mat og drikke. Dette er ikke spesielt gunstig verken med hensyn til melkeproduksjon eller dyrevelferd.
- Ny teknologi kan hjelpe bonden med en bedre detaljkontroll av jurhelse hos det enkelte individet. På en annen side mister man lett oversikten over enkelt dyr. Her vil røktereffekten være stor. Er gårdbrukeren oppmerksom og bruker litt tid når vedkommende går sammen med dyra i løsdrifta kan helseproblemer oppdages og behandles på et tidlig stadium. Dette må imidlertid legges inn som en daglig rutine i en travel hverdag.

På samme måte som i bås-fjøs, er det stor variasjon på dyrevelferden i ulike løsdriftsfjøs. En av de viktigste faktorene for husdyrs velferd er røkteren. God fôring, godt stell og tett oppfølging av hvert enkelt dyr er helt avgjørende for god dyrevelferd.

Vi savner forskning på dyrevelferd i bås- kontra løsdriftsfjøs. Er det utraneringsårsaker som er hyppigere i den ene fjøstypen enn den andre? En del av utraneringsårsakene har direkte effekt på dyrevelferden som f.eks. spenetråkk, andre sykdommer og beinproblem. Er disse sjukdommene likt representert i begge fjøstyper eller er det forskjell mellom fjøstypene? I Tines statistikk-samlinger finner man prosent utrangerte kyr og årsaker, men det skilles ikke mellom ulike fjøstyper (bås- kontra løsdrift).

Skal vi forsvare et krav om løsdrift må vi vite at velferden til dyra (på alle hold) blir bedre enn i bås-fjøs.

Denne kunnskapen mener vi mangler per i dag.

2. Tap av bønder

Løsdriftskravet er strukturdrivende. Ofte vil de som bygger nye løsdriftsfjøs øke sin produksjon for å få økonomi i utbyggingen. Mange bønder med bås-fjøs har ikke tilgang til nok areal for å øke sin produksjon, noe som kan føre til at vi mister mange kompetente bønder med gode bås-fjøs. Med vårt ressursgrunnlag, klima og arrondering trenger vi å opprettholde et visst antall bønder for å være i stand til å øke norsk matproduksjon basert på norske ressurser.

Det er flere tegn som tyder på at vi er i ferd med å få for lite bønder i Norge. Synkende sjølforsyningsgrad, jordbruksareal som går ut av drift, ubrukte utmarksressurser og økende import av storfekjøtt er noen av tegnene på at vi trenger flere bønder – ikke færre.

3. Økonomi

Ombygging/nybygging til løsdriftsfjøs er en stor investering. Ved utarbeiding av økonomiske driftsplaner i forbindelse med store investeringer er rådene som regel:

- Utnytt melkerobotens kapasitet
- Sørg for høy melkeytelse

Mange av melkebøndene med båsfjøs har ikke fôrgrunnlag til å utvide drifta til et omfang som er nødvendig for å få økonomi i utbygginga. Utbyggingene som har skjedd de siste ti-femten årene har ofte skjedd hos melkebønder med godt ressursgrunnlag og god tilgang til leiejord. 52 % av melka i landet blir produsert i båsfjøs. 70 % av melkebøndene har ei grunnkvote under 200 000 tonn. 824 millioner liter produseres i båsfjøs. Dersom man går ut i fra at en god del av bøndene med gode forutsetninger (tilgang til areal) for å utvide drifta allerede har gjort det, og nytt løsdriftsfjøs ofte krever økt produksjonsvolum for å forsvares økonomisk, betyr det at et løsdriftskrav kan føre til at melkeprodusenter med velfungerende båsfjøs slutter før fjøset er modent for ombygging/nybygging.

Tall fra Landbruksdirektoratet (9.9.2015) viser at 342 melkebønder søkte om å selge sin kvote i 2015. Dette er en økning på 27 % siden 2014. Strukturrasjonaliseringa i norsk melkeproduksjon går for fort. Skal vi nå overordna mål for nasjonal landbruks- og matpolitikk trenger vi små og store melkebønder over hele landet.

4. Arealressurser

Fram til tidlig på 2000-tallet klarte gjenværende bønder, stort sett, å ta over drift av dyrkamark hos bønder som slutta. I følge rapporten «Redusert arealbruk og fallende produksjon» (2014) er det ikke lenger slik. I perioden 2003 – 2013 har nesten 500 000 daa jordbruksareal gått ut av drift i Norge. Verst har utviklingen vært i fylkene Møre og Romsdal, Sogn- og Fjordane og Troms. Dette er typiske gras/husdyrfylker og rapporten viser at stordriftsfordelene er i ferd med å bli «brukt opp». Det er ikke lenger slik at bønder som ønsker å utvide befinner seg i nærheten av ledig jordbruksarealareal.

I en undersøkelse gjennomført i to kommuner i Møre og Romsdal, svarte ca. halvparten av bøndene at tilgang til areal var en av de største utfordringene for å utvide produksjonsomfanget. Dette til tross for at begge kommuner har en god del areal som ikke lenger drives. Dette stemmer godt overens med rapporten fra Agri Analyse.

En stor del av jordbruksarealet i husdyrfylkene er knyttet opp til melkeproduksjonen. Reduseres antall melkebønder får det store konsekvenser for drift av jordbruksareal, kulturlandskap og evnen til å øke matproduksjonen på norske ressurser.

5. Beitebruk

Store deler av melkeproduksjonen skjer i deler av landet hvor gardene er relativt små og jordstykkene mange. Vi vet at beitekravet er utfordrende for mange av brukene med 40 – 60 + melkekyr. For å opprettholde legitimiteten til norsk landbruk tror vi dyr på beite og stell av kulturlandskapet vil bli stadig viktigere. Mange bønder driver 10 – 20 ulike gardar og gjerne 50 – 100 ulike skifter. Det tar tid. På mange av disse gardene er det små innmarksbeiter tilpasset dyretallet som var på garden – gjerne 10 – 15 kalver og kviger. Store løsdriftsfjøs har kanskje 80 kalver og kviger som skal på beite. Det er tidkrevende dersom disse skal fordeles på 10 – 15 forskjellige gardar med tanke på transport, gjerding, tilsyn, strøm, vann osv. I mange tilfelle ser vi at slike små innmarksbeiter går ut drift.

6. Bærekraft

Økt ytelse i melkeproduksjonen som en følge av krav til inntjening etter store investeringer fører til økt behov for importert fôr, og konsekvensen blir lavere selvforsyningsgrad av fôr og økt avhengighet av jordbruksarealer i andre land for nasjonal matproduksjon. Færre fødte kalver øker behovet for ammekyr. Kjøtt produsert av melkekyr har lavere utslipp av drivhusgasser enn kjøtt produsert av ammekyr. Dette fordi utslipp fra mordyrene kan fordeles på både melk og kjøtt hos melkekua, mens ammekua kun produserer kjøtt.

Krevende arrondering og store bruk fører til stort transportbehov og tungt utstyr. Dette i kombinasjon med mye nedbør kan føre til at det blir utfordrende å utnytte husdyrgjødsel optimalt, unngå jordpakking, høste på optimalt tidspunkt osv.

Oppsummering

I St.meld. nr. 9 (2011 – 2012) beskrives overordna mål for norsk landbruks- og matpolitikk. Norsk matproduksjon skal økes i takt med befolkningsveksten. Videre står det at:

- Landbruket må ha et langsiktig perspektiv og drives på en **miljømessig bærekraftig** måte.
- **Bruk av arealressursene** er en forutsetning for å kunne øke matproduksjonen, ivareta et aktivt landbruk over hele landet og sikre at norsk matproduksjon så langt som mulig er basert på **norske ressurser**.
- Landbruket har en viktig rolle som produsent av miljøgoder og -tjenester for samfunnet, spesielt viktig er skogen og jordas rolle som karbonlager i klimasammenheng, bevaring av biologisk mangfold og pleie av kulturlandskap

Utvikling i norsk melkeproduksjon er helt avgjørende for hvor godt Norge vil lykkes med å nå målene for landbruks- og matpolitikk. Det er nødvendig å opprettholde en variert bruksstruktur over hele landet med små og store bruk tilpasset de ulike landsdelers driftsutfordringer. Før vi går inn for et krav om løsdrift trenger vi å vite:

- Om dyrevelferden i løsdriftsfjøs er bedre enn i bås-fjøs

I tillegg tror vi det er sannsynlig at et krav til løsdrift fører til:

- Økt fart i strukturrasjonaliseringen mot færre og større bruk
- Økt melkeytelse og økt import av fôrråvarer
- Økt andel jordbruksareal som går ut av drift
- En sentralisering av melkeproduksjonen i de beste jordbruksområdene
- Gjengroing, tap av kulturlandskap og biologisk mangfold
- Redusert kjøttproduksjon og en flytting av kjøttproduksjonen over på den mindre klimavennlige ammekuproduksjonen evt. økt import av storfekjøtt
- Økt sårbarhet for klimaendringer i melkeproduksjonen

Dette tar oss i motsatt retning av målene. Dersom det skal være et krav om at alt storfe skal være i løsdrift innen 2024, samtidig som man mener noe med overordna mål for landbruks- og matpolitikken vil det kreve en revolusjonerende endring i rammebetingelser for norsk melkeproduksjon slik at også små og mellomstore bruk finner det interessant å bygge løsdriftsfjøs.

Kilder:

Eldby, H., Fjellhammer, E., 2014. Norsk jordbruk. Redusert arealbruk og fallende produksjon. Agri Analyse. Rapport 8

Fjeldaas, T., Sogstad, Å.M., Østerås, O. 2011. Locomotion and claw disorders in Norwegian dairy cows housed in freestalls milked with slatted concrete, solid concrete or solid rubber flooring in the alleys. J.an automatic milking system. J. Dairy. Sci. 94, 1243-1255.

Jørgensen, G., Aanensen, L., Lind, V. 2013. Dyrevelferd hos storfe i automatiserte løsdriftsfjøs. Bioforsk Rapport. Vol. 8 Nr. 114

Sogstad, Å.M., Fjeldaas, T., Østerås, O. og Plym Forshell, K., 2005a. Prevalence of claw lesions in Norwegian dairy cattle housed in tie stalls and free stalls. Prev. Vet. Med. 70, 191-209.

SAK 34/2015: Årsmøterunden i lokallaga – tema og plansjer

Vedtak: Plansjene gjøres ferdig med de innspill som kom fram på møtet.

Saksutredning:

Plansjer fra Norges Bondelag v/Harald Velsand ble sendt fylkesstyret 15. september.

Utkast til plansjer fra fylkeskontoret på aktuelle tema som kan brukes i foredrag på årsmøterunden ble lagt fram og gjennomgått på møtet.

Årsmøtene i lokale Bondelag skal holdes i perioden 1. – 31. oktober. Lokale årsmøter er en viktig arena for meningsutveksling mellom medlemmer og signal fra lokallaga inn til fylkesstyret.

På styremøtet 9. september ble fylkesstyremedlemmene og ansatte ved kontoret fordelt for deltakelse i lokallagsårsmøtene. Denne lista ble sendt lokallagene i lokallagsbrev 10. september sammen med meldingsskjema om val, rapport lokallagsarbeid og aktivitetsmidler, forslag på innkalling og sakliste til årsmøte, adresseetiketter og medlemslister.

Lokallagene tar direkte kontakt med oppsatt styremedlem/ansatt og avtaler tid for årsmøtet i oktober. Lokallagene har frist til 28. september til å fastsette endelig dato, og melde fra til fylkeskontoret om tid og sted for årsmøtet.

Vedlagt liste over innmeldte årsmøtedatoer pr 28. september.

SAK 35/2015: Endring i fylkesstyret og utvalg – valg av nye representanter

Vedtak:

Fylkesstyret innvilger fritak for verv i fylkeslaget for styremedlem Odd Helge Gangstad dersom han blir valgt til ny ordfører i Midsund. Følgende endringer blir gjort gjeldende fram til årsmøtet i mars 2016:

1. vara Oddvar Mikkelsen, Surnadal, rykker opp som fast styremedlem
2. vara Vegard Smenes, Averøy, blir første vara og fast i styret
3. vara Tore Våde, Volda, rykker opp til 2. vara.

Styret gjør følgende suppleringsvalg til utvalg og representasjon gjeldende fram til ny oppnevning skjer i styret etter fylkesårsmøtet 2016:

• Bygdekvinnelaget:	Repr: Oddvar Mikkelsen
• Kulturlandskapsgruppa Landbruksavdelinga	Repr: Petter Melchior
• 4 H – årsmøtet:	Repr: Anne Katrine Jensen
• Prosjekt ”Bedre og økt beitebruk M&R”	Repr: Arnar Lyche

Saksutredning:

Fylkesstyremedlem Odd Helge Gangstad, Midsund, har etter kommunevalget 14. september varslet om at det i Midsund er inngått samarbeidsavtale mellom partiene Sp, Ap og V ved konstituering av det nye kommunestyret 2015-2019.

Avtalen innebærer at Odd Helge Gangstad blir ny ordfører fra Senterpartiet. Konstituerende møte i Midsund er fredag 2. oktober.

Odd Helge Gangstad har muntlig varslet fylkeskontoret om at han går ut av fylkesstyret og fratrer andre verv i M&R Bondelag dersom han blir valgt til ordfører.

Odd Helge Gangstad ble valgt som styremedlem i Møre og Romsdal Bondelag ved årsmøtet i 2012. Styremedlemmer velges for 2 år om gangen. Gangstad er på valg til styret ved årsmøtet i mars 2016.

Varamedlemmer velges for 1 år om gangen. 1. vara Oddvar Mikkelsen, Surnadal, rykker opp som fast styremedlem fram til årsmøtet i mars 2016, 2. vara Vegard Smenes, Averøy, blir første vara og fast møtende i samme periode, og 3. vara Tore Våde, Volda, rykker opp til 2. vara.

Fylkeskontoret forstår det slik at det kun er fylkesårsmøtet som kan velge styremedlemmer og vara, og vi da ikke kan ha 3. vara til styret i perioden oktober 2015 – mars 2016.

Andre verv som Gangstad innehar er oppnevnt av fylkesstyret, og kan suppleres/endres av styret. På styremøtet 11. mars ble Gangstad oppnevnt til følgende utvalg/representasjon (se også vedlagte liste):

Utval/arbeidsorgan:	Representant 2015/2016	Ansv. sekr:
Bygdekvinnelaget:	Odd Helge Gangstad	Bergslid
Kulturlandskapsgruppa Landbruksavdelinga:	Odd Helge Gangstad	(Erlien)
4 H – årsmøtet:	Odd Helge Gangstad	(Erlien)
Prosjekt ”Bedre og økt beitebruk M&R”	Styringsgruppa: Odd Helge Gangstad	(Org.-sjef)